

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бехтер Л.А., аспірант

Запорізький національний університет

У статті розглянуто схему системної функції забезпечення безпеки підприємства, базову модель механізму економічного захисту сільськогосподарських підприємств, розгорнуту модель даного механізму, алгоритм координації захисних функцій, запропоновано організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, захист, конкурентоспроможність, економічний механізм.

Бехтер Л.А. ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье рассмотрена схема системной функции обеспечения безопасности предприятия, базовую модель механизма экономической защиты сельскохозяйственных предприятий, развернутую модель данного механизма, алгоритм координации защитных функций, предложено организационно-экономический механизм обеспечения экономической безопасности сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: экономическая безопасность, защита, конкурентоспособность, экономический механизм.

Behter L.A. ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF ECONOMIC SECURITY FOR AGRICULTURE ENTERPRISES / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article considers the procedure of system security features enterprise, base model of the economic protection mechanism for agricultural enterprises, the detailed model of the mechanism, the algorithm of protective functions coordination. The organizational and economic mechanism of economic security for agriculture enterprises are proposed.

Key words: economic security, defence, competitiveness, economic mechanism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Захищеність є передумовою безпеки і основа конкурентоспроможності та стійкості розвитку підприємства. Оскільки підприємство – це складна економічна система, то системним повинен бути і механізм її захисту від загроз. Функціональна системність даного механізму полягає в охопленні ним усіх дій, операцій, виробничих циклів і бізнес-процесів підприємства. Структурна системність механізму захисту підприємства полягає в обліку всіх сфер і рівнів будови її інтраекономіки – робочих місць, професійних і проектних груп, підрозділень, бізнесів, системних та інфраструктурних процесів. Еволюційний вектор даного механізму – це орієнтація на необхідний моніторинг і достатню корекцію цілей і засобів, методів та інструментів, форм організації, інституційного та інформаційного забезпечення. У період економічної кризи порушується економічна безпека підприємства. Беручи до уваги вищенаведене, актуальність даної статті очевидна.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Необхідність формування механізму економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного підприємства завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Найбільш повну теоретичну сторону цього питання розглядали Л. І. Абалкін, Г. А. Андрощук [1], И. А. Бланк [2], Н. С. Вавдіюк, Т. Г. Васильців, Н. В. Ващенко [3], Л. І. Донець [3], О. І. Захаров [4], С. А. Єрохін [5], В. П. Пономарьов [6] та ін. У цих працях вивчаються поняття економічної та фінансової безпеки підприємства, наводяться засоби та показники оцінки їх рівня, певні елементи управління. Але єдиної думки щодо формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства не спостерігається.

Пономарьов В. П. розглядає механізм забезпечення економічної безпеки як сукупність управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних способів гармонізації інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого з урахуванням особливостей діяльності підприємства забезпечується отримання ним прибутку, величина якого є достатньою, як мінімум, для перебування підприємства в економічній безпеці.

Донець Л. І., Ващенко Н. В. розглядають механізм забезпечення економічної безпеки як набір засобів, а також система організації їх використання і контролю, які дозволяють досягти найвищого рівня економічної безпеки підприємства.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Будь-яке підприємство функціонує і розвивається в умовах невизначеності, в конкурентному зовнішньому середовищі, яка продукує численні погрози. Екстремальні процеси викликають різкі, шоківі зміни ендогенних умов і ресурсів підприємства, провокує захисні реакції з її боку. Часом зміни є настільки інтенсивними, що здається, ніби «плавна і узгоджена із зовнішнім середовищем еволюція неможлива, а правила прийняття рішень на підприємстві, тільки сформувавшись, руйнується під натиском стресових ситуацій». Очевидна необхідність формування ефективного економічного механізму безпеки підприємства, але перш – розробка теоретичних основ та моделі такого роду стратегічного проектування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕНЬ

Економічний механізм безпеки підприємства визначається як спосіб перетворення стану небезпеки в захищеність за рахунок ефективного контролю входу ресурсів і виходу продукції, комбінування ендогенних факторів і мобілізації резервів, моніторингу і фільтрації загроз, їх відображення та гасіння. Функція даного механізму – з мінімумом витрат при максимумі слізного ефекту забезпечити безперервне розширене відтворення виробництва системи протидії екстремальним впливом для підтримки гомеостазу підприємства в триєдиній системі координат її конкурентоспроможного, стійкого і безпечного розвитку (рис. 1) [7, с. 138].

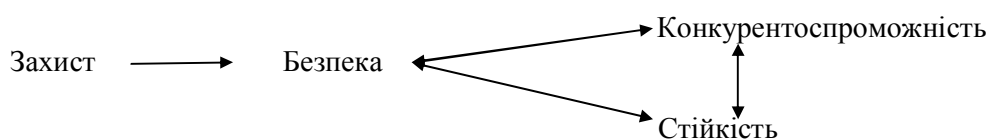

Рис. 1. Системна функція забезпечення безпеки підприємства

Системність розглянутого механізму виражається також логікою взаємозв'язку його ключових елементів (блоків) – цілей, суб'єктів, об'єктів, інструментів, засобів, методів, індикаторів, способів корекції.

Система цілей, реалізації яких слугує даний механізм, диференційована і утворює два рівні. Верхній представлений генеральною (основною) метою, а нижній – комплексом приватних цілей, які розподіляються за окремими напрямками, термінами, об'єктами, методами здійснення захисних заходів [5, с. 98].

Генеральна мета забезпечення захисту сільськогосподарського підприємства від екстремальних впливів середовища – з мінімумом витрат створити постійно діючий механізм протидії зовнішнім загрозам і забезпечити стабільність динаміки підприємства [4, с. 90].

Приватні цілі забезпечення захисту сільськогосподарського підприємства можуть бути розбиті на такі блоки:

- за напрямками – діагностика і моніторинг загроз, їх блокування і ліквідація, інформування та інструктаж персоналу і т.д.;
- за термінами – короткострокові, сезонні, середньострокові (1-2 роки), довгострокові (3-5 років);
- за об'єктами – постачальники, оптовики, посередники, споживачі та ін. [2, с. 305].

Інструментами підвищення економічної безпеки сільськогосподарського підприємства є норми, правила, нормативи, інструкції, накази, розпорядження, премії, санкції, вимоги та ін.

Засоби проведення заходів щодо захисту сільськогосподарського підприємства мають бути заплановані в її бюджеті в розмірі певної частки прибутку. Тим самим буде створена мотивація співробітників підрозділу захисту не тільки до реалізації охоронних дій, а й до підвищення загальної корпоративної культури безпеки, що має явну економічну ефективність, ведучи до зменшення витрат [1, с. 102].

До методів забезпечення безпеки відносяться спостереження (за ввіреними об'єктами і зовнішнім середовищем), зіставлення (даних моніторингу), звернення (до персоналу), повчання (нових працівників), інструктування (з окремих питань безпеки), недопущення (сторонніх), кодування (дверей, комп'ютерів) і ін.

Здійснення захисту сільськогосподарського підприємства від загроз може бути концептуально представлено у вигляді базової моделі механізму, циклічно відтворює весь ланцюжок її елементів (рис. 2).

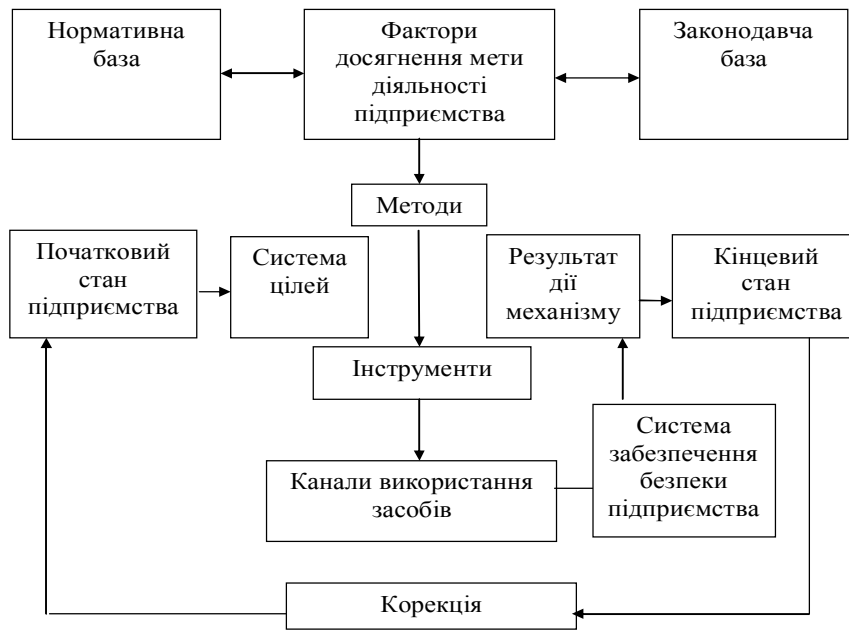

Рис. 2. Модель економічного механізму захисту сільськогосподарського підприємства

Доцільно представити також розгорнуту модель даного механізму (рис. 3), у якій виділені дві функціональні підсистеми: підсистема, яка забезпечує перетворення результатного стану підприємства в аспекті безпеки в бажане; підсистема, яка дозволяє комплексно відобразити та багатоаспектно охарактеризувати реально досягнуті результати за допомогою системи наскрізних критеріїв для внесення коректив.

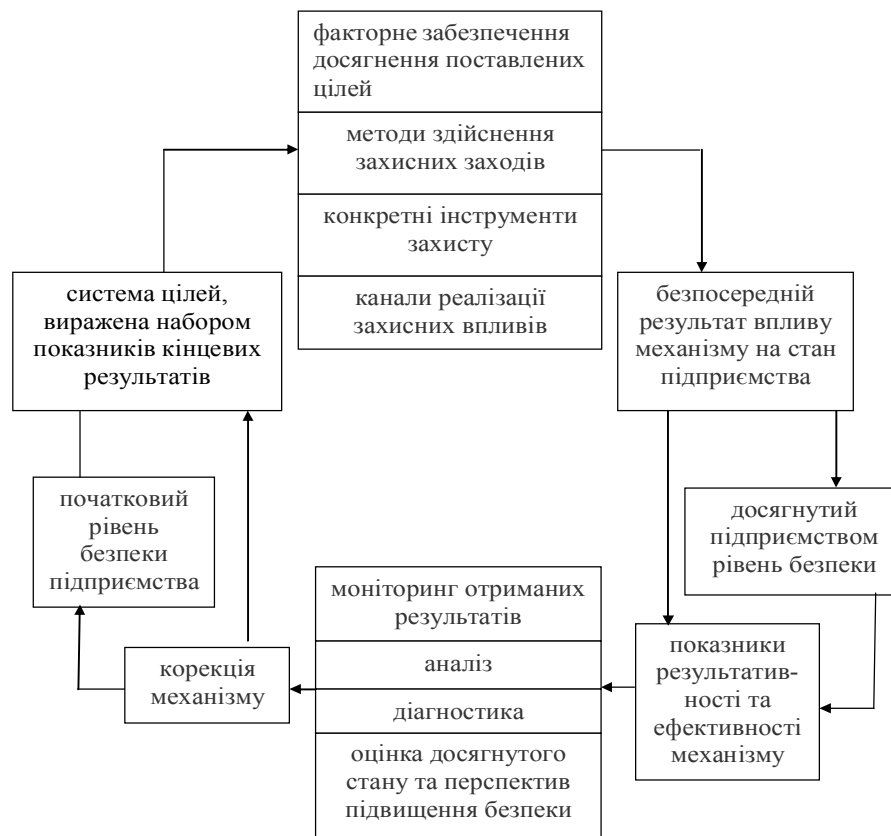

Рис. 3. Деталізація моделі механізму захисту сільськогосподарського підприємства

Економічний механізм захисту сільськогосподарського підприємства повинен обов'язково включати попередню стадію, пов'язану з проведенням моніторингу загроз, їх розпізнавання (ідентифікації) і фільтрації, тобто відсіювання потенційно незначних і другорядних загроз, виявлення ключових загроз,

селективних і комплексних джерел екстремальних впливів на підприємство, вибір методів, інструментів і засобів здійснення блокуючих дій [8, с. 29].

На основній стадії реалізації механізму здійснюються захисні заходи щодо ключових і несподіваних загроз, вводяться в корпоративну культуру підприємства норми і алгоритми безпеки. Позитивними ефектами захисту сільськогосподарського підприємства є збереження системності бізнес-процесів, її інституційної структури, що склалася та посилення захисної функції, мінімізація транзакційних витрат і ризиків.

Заключна стадія механізму забезпечення безпеки сільськогосподарського підприємства включає підсумковий моніторинг загроз і прийняття рішення про корекції системи захисту підприємства. При цьому профілактичні заходи здійснюються безперервно і регулярно.

Алгоритм захисту сільськогосподарського підприємства постає циклічним процесом, який складається з декількох стадій (рис. 4). Система превентивних заходів протидії екстремальних впливів середовища включає діяльність по вивченню контрагентів, аналіз умов договорів, дотримання правил роботи з конфіденційною інформацією, захист комп'ютерних систем тощо. Ця діяльність здійснюється регулярно і безперервно. Вона забезпечує підтримку економічної безпеки на заданому рівні на основі постійно діючої системи організаційних заходів.

Рис. 4. Алгоритм координації захисних функцій сільськогосподарського підприємства

Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки сільськогосподарського підприємства наведений на рис. 5.

Координація включає такі види спільної управлінської діяльності: забезпечення узгодженості роботи учасників рішення міжвідомчих завдань; виявлення розузгоджень між запланованим і реальним ходом виконання заходів; попередження і усунення диспропорцій в роботах; внесення змін, доповнень, коригувань ходу виконання робіт. Координація виконання планів (програм) повинна забезпечити узгодженість рішень, що приймаються, на усіх рівнях управління, оперативне подолання збоїв у реалізації планів (програм), чітку послідовність і синхронність виконання запланованих завдань.

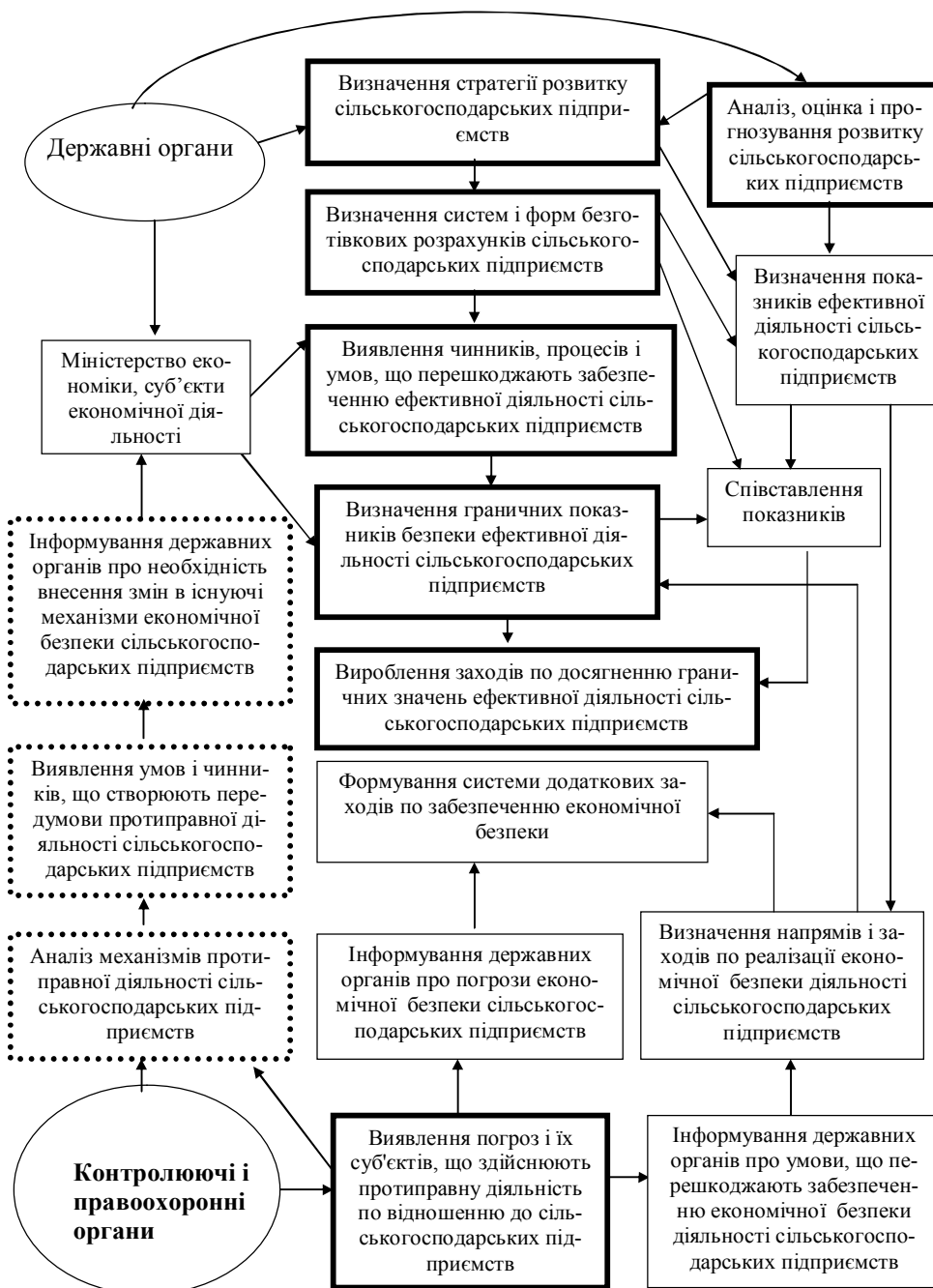

Рис. 5. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств

ВИСНОВКИ

Механізм захисту підприємства покликаний інституційно, організаційно та інформаційно забезпечити відображення різних об'єктивних і суб'єктивних негативних впливів, а також постійно підтримувати прогнозування, виявлення. Тому нами запропоновано організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки, який враховує виявлення чинників, процесів і умов, що перешкоджають забезпеченню ефективної діяльності; попередження та запобігання впливу загроз, створення і збереження фірмово-специфічних активів, формування умов розширеного відтворення конкурентних переваг; визначення систем і форм безготівкових розрахунків, граничних показників безпеки ефективної діяльності; формування системи додаткових заходів по забезпеченню економічної безпеки; аналіз механізмів протиправної діяльності; аналіз, оцінка і прогнозування розвитку і, на цій основі, формування стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны / Г. А. Андрощук, П. П. Крайнев. — К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2000. — 398 с.

2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. — К. : Эльга, Ника-центр, 2004. — 784 с.
3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 240 с.
4. Захаров О. І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності : навч. посіб. / О. І. Захаров, П. Я. Пригунов. — К. : КНТ, 2008. — 257 с.
5. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) : наукова монографія / С. А. Єрохін. — К. : Вид. «Світ знань», 2002. — 528 с.
6. Пономарьов В. П. Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 „Економіка, організація і управління підприємствами” / В. П. Пономарьов. — Луганськ, 2000. — 21 с.
7. Бехтер Л. А. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства / Л. А. Бехтер // Зимові читання, присвячені ідеям П. П. Німчинова та І. В. Малишева : Х Всеукр. наук. конф., присвячена видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку д.е.н., проф. І. В. Малишеву, д.е.н., проф. П. П. Німчинову : тези докл. — Житомир : ЖДТУ, 2012. — С. 138—139.
8. Исаев А. А. Экономическая безопасность фирмы. Управление кризисами / А. А. Исаев // Бизнес и безопасность. — 2002. — № 2. — С. 28—30.

УДК 338.45 (477)

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ З МЕТОЮ ІННОВАЦІЙНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Білик О.С., аспірант

Бердянський державний педагогічний університет

У статті розглянуто питання розробки принципів вибору пріоритетів інноваційної політики, яке тісно пов'язане з розвитком науково-технічної сфери, із ставленням держави і уряду до розвитку науки. Проаналізовано стан виконання з боку держави стратегічних напрямків інноваційної діяльності.

Ключові слова: інновації, стратегічні напрямки інноваційної діяльності.

Билык Е.С. СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ С ЦЕЛЬЮ ИННОВАЦИОННОГО И ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ / Бердянский государственный педагогический университет, Украина

В статье рассмотрен вопрос разработки принципов выбора приоритетов инновационной политики, который тесно связан с развитием научно-технической сферы, с отношением государства и правительства к развитию науки. Проанализировано состояние выполнения со стороны государства стратегических направлений инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновации, стратегические направления инновационной деятельности.

Bilyk O.S. STRATEGIC PRIORITY DIRECTIONS OF ACTIVITY OF ENTERPRISES OF UKRAINE ARE WITH PURPOSE OF INNOVATIVE AND ECOLOGICAL DEVELOPMENT / Berdyansk state pedagogical university, Ukraine

The question of development of principles of choice of priorities of innovative policy is considered in the article, which is closely related to development of scientific and technical sphere, with attitude of the state and government toward development of science. The state of implementation from the side of the state of strategic directions of innovative activity is analysed.

Key words: innovations, strategic directions innovative activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проаналізувавши стан виконання з боку держави стратегічних напрямків інноваційної діяльності, можна побачити позитивну тенденцію щодо ролі уряду в намаганні подолати технологічне відставання нашої країни в порівнянні з іншими країнами.

Однак негативним залишається вирішення проблеми розвитку нанотехнологій, мікроелектроніки, інформаційних технологій, телекомунікацій, вдосконалення хімічних технологій, нових матеріалів,